

AVTOMATIZIRANO PREVERJANJE REGISTRSKIH TABLIC PRI NADZORU CESTNEGA PROMETA

1. Ocena stanja na področju urejanja

Med naloge policije, ki izhajajo iz njenih temeljnih dolžnosti, spada tudi nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet. V skladu z omenjeno nalogo so v področnih zakonih (Zakon o pravilih cestnega prometa, Zakon o voznikih, Zakon o motornih vozilih) policiji podeljena ustrezna pooblastila. Pri nadzoru cestnega prometa policisti med drugim preverjajo ali vozila in vozniki izpolnjujejo pogoje za udeležbo v prometu (ali so vozila registrirana, ali imajo veljavno prometno dovoljenje, ali so označena z registrskimi tablicami, ki so izdane za njihovo, ali so vozila ustrezno zavarovana, ali vozniki poseduje veljavno vozniško dovoljenje za vožnjo vozil). Glede na naravo ugotavljanja navedenih kršitev, ki jih praviloma ni mogoče vezati na noben zunanji, vnaprej viden znak (t.i. sprožilno situacijo za ukrepanje), je tak nadzor lahko učinkovit samo, če je preventiven, saj bi v nasprotnem primeru prišlo do njega šele potem, ko bi posledice že nastopile in jih ne bi bilo mogoče več preprečiti.

Opravljanje nalog na področju varnosti cestnega prometa pa je tesno povezano z izvajanjem ostalih nalog policije. Pri nadzoru policisti ugotavljajo ali v zvezi z vozilom ali voznikom obstajajo druge okoliščine, ki terjajo izvedbo določenih ukrepov (ali je vozilo ukradeno, ali so na vozilo nameščene ukradene registrske tablice, ali je zoper voznika razpisan ukrep odvzema prostosti, morebiten obstoj razlogov za sum storitve drugega kaznivega dejanja itd.).

Z dograditvijo avtocestnega omrežja se je glavnina prometnih tokov preselila na omenjene ceste. Prav tako se s širjenjem evropskih integracij odpirajo meje, s tem pa se je povečal pretok vozil in ljudi preko Slovenije, predvsem po avtocestnem omrežju. Pri avtocestah gre za specifično okolje, ki praviloma ne omogoča izvajanja klasičnega policijskega nadzora oziroma je ta otežen, povezan pa je z daljšim posegom v omejitev gibanja oseb (npr. zaradi preusmeritve prometa preko počivališč kjer se opravlja nadzor), si v policiji prizadevamo za uvedbo tehničnih možnosti, ki bi policistom v čim večji meri omogočajo predselekcijo vozil, ki jih je treba ustaviti.

Tak sistem je avtomatizirano preverjanje registrskih tablic in s tem povezano preverjanje vozil in lastnikov vozil, ki jih s pozitivnimi izkušnjami že uporabljajo številne tuje države. Z uporabo navedenega sistema upravičeno pričakujemo večje število zadetkov oziroma odkritih voznikov in vozil, ki ne izpolnjujejo pogojev za udeležbo v prometu, in ali je v zvezi z vozilom ter lastnikom vozila razpisano kakršnokoli iskanje (ukradeno vozilo, razpisana tiralica ali drug razlog za odvzem prostosti osebi) s čimer bi prispevali k večji varnosti v cestnem prometu in javni varnosti nasploh, hkrati pa, da bi se zmanjšalo število posegov v človekove pravice oseb (predvsem omejitve gibanja), ki se ravna v skladu s predpisi (vsaka ustavitev vozila zaradi nadzora prometa pomeni za voznika najmanj določeno izgubo časa, lahko pa tudi druge nevšečnosti).

Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic so uvedle že nekatere druge države članice EU. Seznam je razviden iz spodnje preglednice:

Country	Police force	Brand & Model Manufacturer website	Type & name OCR software	Data format	Data transfer format	Brand, type Computer & OS	Brand & Type display	In-Car ANPR Inventory										Contact Police	Price Indication		Remarks or Picture
								Camera Type	Camera number	Camera position	Video Record	Picture making	Picture used for evidence	Data storage	Data Update	GPS	Infrared		Hardware	Software	
Croatia	Mobile traffic police Unit Police	Petards	Unknown	CSV	XML	PC on Windows XP	27" screen	Digital Color	4	Incar Combination	No	Yes	Yes	Local	3G	Yes	Inside Car	Veić Sanja	not available	not available	
Croatia	Administration Split-Dalmatia	Petards	Unknown	CSV	XML	PC on Windows XP	27" screen	Digital Color	4	Outside Combination	No	Yes	Yes	Local	3G	Yes	outside Car	Veić Sanja	not available	not available	
Czech	Feedback received	Only Incar	No details received																		
Finland	Finnish Police	sunit	Visy	CSV & others	XML + more	Sunit, Windows 7	Sunit 7, 10, 12" Touch screen	Digital BlackWhite	2	Incar Front	Yes	Yes	Yes	Both	3G	Yes	Inside Car	Antti Jeronen +3585032912321	not available		
Finland	Finnish Police	sunit	same unit	same unit	same unit	same unit	Sunit 7, 10, 12" Touch screen	Analog Color	3	Incar Back	same unit	same unit	same unit	Both	WIFI	Yes	outside Car	same unit	not available		
GREECE	HELLENIC POLICE	SELEX ES	Unknown	Unknown	Unknown	Windows XP EMBEDDED	Sunit 10" Touch screen	Digital Color	2	Outside FRONT	No	Yes	No	Both	WIFI	Yes	outside Car	informatics.dep @astynomia.gr +302106988300	UNKNOWN		
Luxembourg	Feedback received	No ANPR																			
Malta	Feedback received	No ANPR																			
Netherlands	National Police	Technet-CKOW	ARH-CKOW	CSV	XML	Sunit Windows	Sunit 10" Touch screen	Digital BlackWhite	2	Incar Front	No	Yes	No	Local	USB	No	Inside Car	John Gelderblom	not available		
Slovak Republic	National Police	soltron	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	1	Incar Front	Yes	Yes	Yes	Both	Other	Yes	No	Gabriela Ivanova	not available		
Slovenia	Feedback received	No ANPR																			
Switzerland	Kantons-polizei Thurgau	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital BlackWhite	2	Incar combination	No	Yes	Yes	Local	USB	No	outside Car	+41 527282132	each device CHF 50'000.-		mobile
Switzerland	Kantons-polizei Ticino	Elsag	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	1	Outside Combination	Yes	Yes	Yes	Local	USB	Yes	outside Car	+41 918149511	15'000 Euro		not available
Switzerland	Kantons-polizei Baselland	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Analog Color	2	Incar Combination	Yes	Yes	Yes	Local	WIFI	No	Inside Car	Yves Staub	ca. CHF 46'000.-		not available
Switzerland	Kantons-polizei Baselstätt	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	2	Combina-tion Incar	No	Yes	No	Central	USB	Yes	Inside Car	Yves Staub	Catch Can		not available
Switzerland	Kantons-polizei Solothurn	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	2	Combina-tion Incar	Yes	Yes	No	Local	GSM	No	Inside Car	Yves Staub	CHF 50'000.-		not available
United Kingdom	West Midlands Police	Petards-Provida-Hawkplus2i	Unknown	Unknown	XML	Unknown	Unknown	Digital BlackWhite	2	Incar combination	No	Yes	Yes	Both	WIFI	Yes	outside Car	Bill Mandeville	not available		

2. Analiza tveganj

V prometu so kot vozniki lahko udeležene osebe, ki za posamezne kategorije vozil sploh niso pridobile vozniškega izpita, kar pomeni da niso pridobile ustreznih znanj iz področja prometnih pravil ali v zvezi z upravljanjem konkretnih vozil. Zaradi pomanjkanja ustreznih znanj tako predstavljajo večjo nevarnost v prometu. V prometu so lahko udeleženi tudi vozniki, ki jim je bilo vozniško dovoljenje v preteklosti odvzeto zaradi hujših kršitev povezanih z varnostjo cestnega prometa. V omenjenih primerih gre praviloma za večkratne kršitelje, ki ne razpolagajo s pravico, da so v prometu udeleženi kot vozniki motornih vozil.

Vozniki lahko v prometu uporabljajo vozila, ki jim je potekla veljavnost prometnega dovoljenja ali pa niso registrirana, dodatno pa so lahko označena z registrskimi tablicami, ki niso bile izdane za njihovo označitev. Pri takšnih vozilih praviloma niso izvedeni periodični tehnični pregledi, zato obstaja verjetnost, da niso tehnično brezhibna. V primerih, ko niso označena z ustreznimi registrskimi tablicami je otežena izvedba identifikacije lastnika vozila (v primerih, ko je ugotovljena kršitev s tehničnimi sredstvi ali v primerih prometnih nesreč s pobegi). Pri neregistriranih vozilih praviloma hkrati ni sklenjenega obveznega zavarovanja, kar predstavlja dodatne zaplete v primerih, ko so takšna vozila udeležena v prometnih nesrečah.

Tudi ukradena vozila pomenijo grožnjo za varnost udeležencev cestnega prometa. Ob tatvini vozila storilec vozilo nasilno odpre in zažene. Pri tem so največkrat poškodovane ključavnice na vratih ter volanska oziroma kontaktna ključavnica, prav tako je potrebna prilagoditev avtomobilske elektronike, da se izklopi blokada motorja. Vsak nepooblaščen poseg v krmilni, varnostni ali drug sistem vozila, lahko posledično vpliva na vožnjo vozila in s tem na varnost v cestnem prometu. Zaradi zlomljene volanske oziroma kontaktne ključavnice lahko odpove krmilni mehanizem, nepooblaščen poseg v elektroniko vozila pa lahko pomeni nepravilno delovanje in obnašanje vozila.

Ukradene registrske tablice storilci uporabljajo za vožnjo z neregistriranimi vozili, za prevoze odvzetih in ukradenih motornih vozil ter za namestitve na vozilo s katerim se izvrši kaznivo dejanje (npr. tatvina goriva, prihod na kraj vloma ali ropa...). V primeru navedene zlorabe ukradene registrske tablice je pomembno takojšnje ukrepanje policije, saj je po odstranitvi takšne tablice nemogoče odkriti vozilo in kršitelja.

Ugotavljanje opisanih kršitev in odkrivanje iskanih vozil, oseb ali predmetov je mogoče le ob neposredni ustavitvi vozila. Sicer je možno, da policist tudi med vožnjo preko evidenc preveri »sumljivo« vozilo, vendar pa je tako preverjanje praviloma že povezano s konkretnimi okoliščinami, ki jih policist neposredno zazna in ki kažejo na to, da je z vozilom ali voznikom nekaj narobe (npr. iz nezanesljive vožnje policisti lahko sklepajo na tehnično okvaro vozila ali pa, da voznik nima vozniškega dovoljenja...). Z uporabo opreme, ki bi avtomatsko prepoznavala registrske tablice, za vozila in lastnike vozil pa bi v ustreznih bazah preverjala vnaprej določene attribute, bi se nadzor na tem področju okrepil. Glede na omejene kadrovske in tehnične vire s katerimi se policija srečuje v zadnjih letih, bi uporaba tovrstne opreme zagotovo predstavljala korak v smer bolj usmerjenega in predvsem bolj kvalitetnega nadzora ter hkrati uvajanje novih možnosti nadzora cestnega prometa predvsem na avtocestah, kjer klasičnega nadzora praktično ni mogoče izvajati ali pa je ta lahko povezan z občutnim (mogoče celo nesorazmernim) posegom v človekove pravice (že naveden način ustavljanja na počivališčih).

Uporaba sistema za avtomatizirano preverjanje registrskih tablic bi ob »zadetku« pomenila t.i. sprožilno situacijo za izvedbo policijskega postopka pri katerem bi policist ugotavljal oziroma preveril, če obstajajo razlogi za izvedbo nadaljnjih ukrepov zoper osebo. Tveganje za morebitno neupravičeno uporabo osebnih podatkov bi bilo, če bi sistem hranil podatke o vseh vozilih, ki bi jih zaznal, dostop do teh podatkov pa ne bi bil natančno urejen. Čeprav se zavedamo, da bi obdelava navedenih podatkov lahko pripomogla k preiskavi številnih kaznivih dejanj, hramba podatkov ni predvidena saj se podatki takoj brišejo.

Uporaba sistema sama po sebi tudi ne bi bila podlaga za izvedbo represivnih ukrepov zoper osebe temveč bi bila le sprožilna situacija na podlagi katere bi policist preveril in ugotovil dejansko stanje.

3. Upravljanje tveganj

V skladu s predlogom sprememb in dopolnitev Zakona o nalogah in pooblastilih policije (nov četrti odstavek 113. člena) je uporaba sistema za avtomatizirano preverjanje (optično prepoznavo) registrskih tablic močno omejena in je vezana na točno določen namen, to je ugotavljanja pogojev za udeležbo voznika in vozila v cestnem prometu ter iskanje oseb in predmetov. Predvideno je tudi takojšnje brisanje podatkov, ki v ta namen ne bodo uporabljeni za izvedbo policijskih nalog.

Z uvedbo avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic bo mogoče na kontroliranih relaciji preveriti večje število vozil, hkrati pa bodo nadaljnjim postopkom, ki so povezani z ugotavljanjem opisanih kršitev, podvrženi le vozniki, ki jih bo sistem identificiral kot kršitelje najhujših prekrškov oziroma kaznivih dejanj.

V nadaljevanju so predstavljene priložnosti, prednosti in nevarnosti navedenega sistema z vidika posega v človekove pravice in svoboščine:

Priložnosti:

- učinkovitejše ugotavljanje primerov, ko je treba vozilo izločiti iz prometa, ker ni registrirano ali za katero je potekla veljavnost prometnega dovoljenja (75. člen Zakona o motornih vozilih). Gre za primere, ko upravičeno obstaja dvom, da je vozilo tehnično brezhibno, pri takih vozilih pa praviloma tudi ni sklenjenega obveznega zavarovanja, kar predstavlja dodatne težave drugim udeležencem cestnega prometa pri uveljavljanju škode, če je tako vozilo udeleženo v prometni nesreči. Udeležba vozila v cestnem prometu, ki ni registrirano ali ki ni obvezno zavarovano v skladu s predpisi, sta na podlagi prej navedene določbe Zakona o motornih vozilih razlog za izločitev vozila iz prometa
- učinkovitejše ugotavljanje primerov, ko je treba voznika izločiti iz prometa, ker si še ni pridobil pravice voziti takega vozila, ker mu je bilo vozniško dovoljenje začasno odvzeto ali ker nima

veljavnega vozniškega dovoljenja (21. in 22. člen Zakona o pravilih cestnega prometa). Da si oseba še ni pridobila vozniškega izpita pomeni, da si ni pridobila ustreznih znanj s področja prometnih pravil ali v zvezi z upravljanjem konkretnih vozil. Taka oseba zaradi pomanjkanja ustreznih znanj predstavlja večjo nevarnost za ostale udeležence v cestnem v prometu. V cestnem prometu so lahko udeleženi tudi vozniki, ki jim je bilo vozniško dovoljenje odvzeto zaradi hujših kršitev povezanih z varnostjo cestnega prometa. V omenjenih primerih gre praviloma za večkratne kršitelje, ki ne razpolagajo s pravico, da so v prometu udeleženi kot vozniki motornih vozil

- učinkovitejše zaznavanje hujših oblik premoženjske kriminalitete in sicer tatvin vozil in tatvin registrskih tablic. Slednje samo po sebi sicer ne predstavljajo večje grožnje za javno varnost, ker pa so tatvine registrskih tablic največkrat povezane z vožnjo neregistriranih vozil pri katerih je vprašljiva tehnična brezhibnost vozil ali pa jih storilci uporabijo pri izvrševanju drugih hujših kaznivih dejanj (za prevoze odvzetih in ukradenih vozil in namestitvev na vozila s katerimi se izvrši kaznivo dejanje), gre za pomemben dejavnik z vidika varnosti cestnega prometa in javne varnosti nasploh
- učinkovitejše odkrivanje oseb, ki jih je na podlagi zakona treba privedi ali jih pridržati. Gre za osebe za katere je razpisano iskanje na podlagi različnih zakonskih podlag (tiralice, ki jo je na podlagi 548. člena Zakona o kazenskega postopka odredilo sodišče ali upravnik zavoda, iskanje oseb na podlagi drugega odstavka 148. člena Zakona o kazenskem postopku, iskanje pogrešanih oseb na podlagi 1. odstavka 43. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije, iskanje obsojenca na podlagi odredbe sodišča za privedbo na podlagi drugega odstavka 20. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, iskanja oseb na podlagi evropskega naloga za prijetje in predajo po Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije itd.) in so lastnik ali uporabnik določenega vozila

Prednosti:

- selekcija vozil in voznikov, ki jih bodo policisti ustavili zaradi nadaljnje izvedbe policijskega postopka (večja osredotočenost na storilce hujših prekrškov in kaznivih dejanj ter iskane osebe)
- manj bi bilo preventivnega in naključnega ustavljanja udeležencev v cestnem prometu zaradi ugotavljanja zgoraj navedenih nepravilnosti, s tem pa posegov v človekove pravice oseb (omejitev gibanja zaradi izvedbe policijskega postopka), ki se ravna v skladu s predpisi.
- več odkritih storilcev prekrškov bi prispevalo k večji stopnji varnosti ostalih udeležencev cestnega prometa, saj bi iz cestnega prometa izločili – odstranili tista vozila in voznike, ki ne izpolnjujejo pogojev za udeležbo v cestnem prometu oziroma pogojev za vožnjo vozila
- odkrivanje in preiskovanje predvsem premoženjske kriminalitete (odkrivanje ukradenih vozil in ukradenih registrskih tablic ter v povezavi z navedenim storitev drugih kaznivih dejanj; odkrivanje in prijemanje iskanih oseb) bi bilo učinkovitejše s tem pa bi bila zagotovljena večja varnost državljanov Slovenije
- proaktivni pomen – gre za lažje ugotavljanje kršitev, ki jih praviloma ni mogoče vezati na noben zunanji, vnaprej viden znak, kar omogoča izvedbo ukrepov zoper določeno osebo preden pride do škodljive posledice (npr. izločitev nevarnega vozila ali voznika iz prometa preden bo ta povzročil prometno nesrečo ali odkritje storilca kaznivega dejanja, ki je tujo tablico na svoje vozilo namestil kot del pripravljalega dejanja storitve hujšega kaznivega dejanja)
- možnost večjega, predvsem pa selektivnega nadzora cestnega prometa na avtocestah, kjer je klasični nadzor otežen ali pa je povezan z daljšim posegom v omejitev gibanja oseb (namesto načina izvajanja nadzora kjer policisti preusmerijo promet preko počivališč kjer opravljajo nadzor, bi izločili le vozilo za katero bi sistem opozoril na določene nepravilnosti).

Nevarnosti:

- pri uporabi računalniške opreme zmeraj obstaja nevarnost vdora ali nepooblaščenega vstopa v zaščiteno računalniško bazo podatkov s posredovanjem, kopiranjem ali prestrežanjem podatkov v sistemu. Tako ravnanje ima lahko znake kaznivega dejanja Zloraba osebnih podatkov po 143. členu KZ-1, Napad na informacijski sistem po 221. členu KZ-1 ter Izdelovanje in pridobivanje orožja in pripomočkov, namenjenih za kaznivo dejanje po 306.

členu KZ-1). Tveganje za morebitno neupravičeno uporabo osebnih podatkov bi bilo večje, če bi sistem hranil podatke o vseh vozilih, ki bi jih zaznal, dostop do teh podatkov pa ne bi bil natančno urejen. V zvezi s tem poudarjamo, da *hramba in nadaljnja obdelava podatkov o preverjenih vozilih ni predvidena oziroma je predvideno njihovo takojšnje brisanje*.

Tveganja povezana z uporabo sistema za avtomatizirano preverjanje (optično prepoznavo) registrskih tablic:

Ugotavljanje določenih, zgoraj navedenih kršitev cestnega prometa ter odkrivanje iskanih oseb in predmetov je že sedaj mogoče ob neposredni ustavitvi vozila in preverjanju podatkov o vozilu in vozniku preko evidenc, ki se vodijo na podlagi zakona. Uporaba opreme, ki bi avtomatsko preverjala (optično prepoznavala) registrske tablice, za vozila in lastnike vozil pa bi v ustreznih bazah podatkov (evidenca registriranih motornih in priklopnih vozil, evidenca izdanih voznških dovoljenj, evidenca iskanih oseb, evidenca iskanih in najdenih predmetov) preverjala v naprej določene attribute, kar bi v primeru zadetka pomenilo signal policistom za izvedbo policijskega postopka.

Sistem (sestavljen je iz kamer, ki bi bile nameščene na vozilo) bi samodejno prepoznaval, bral in preko določenih policijskih evidenc preverjal registrske tablice vozil. Če bi prebral registrsko tablico vozila, zaradi katere bi morali policisti z voznikom izvesti postopek, bi vizualno in zvočno opozoril policista o zadetku. Načrtujemo, da bi z navedenim sistemom opremili posamezna patroljna vozila predvsem tistih policijskih enot, ki opravljajo naloge na avtocestah.

Pri tem je pomembno, da uporaba sistema sama po sebi ni podlaga za izvedbo represivnih ukrepov zoper osebo temveč je le sprožilna situacija na podlagi katere policist vozilo ustavi ter preveri in ugotovi dejansko stanje.

Podatki iz evidenc o registraciji vozila, poteku veljavnosti prometnega dovoljenja, tatvini vozila in tatvini registrskih tablic se nanašajo na samo vozilo ne glede na to kdo ga upravlja. Policist bo v policijskem postopku zbral dejstva in okoliščine na podlagi katerih bo ugotavljal obstoj elementov storitve prekrška ali kaznivega dejanja.

Podatki iz evidenc o izpolnjevanju pogojev za vožnjo vozila, pridobitvi pravice do vožnje takega vozila, začasnem odvzemu voznškega dovoljenja, neveljavnem voznškem dovoljenju ter razpisu iskanja zoper določeno osebo pa bi bili povezani s podatki o lastništvu vozila (npr. za točno določeno osebo, ki je lastnik določenega vozila, je razpisano iskanje). Zato bo v primeru zadetka policist moral najprej ugotoviti ali vozilo dejansko vozi oseba na katero je vozilo registrirano (ugotovitev identitete osebe v policijskem postopku spada med osnovna policijska pooblastila). Če bo vozilo vozila oseba na katero se zadetek nanaša, bo policist preveril aktualnost ukrepa in glede na ugotovitve izvedel nadaljnje postopke. Če pa bo policist ugotovil, da je lastnik vozila, na katerega se zadetek nanaša, vozilo le posodil drugi osebi, bo postopek zaključil. V tem primeru sicer gre za (zakonit) poseg v človekove pravice - svobodo gibanja, ki pa je po obsegu primerljiv s posegom ob preventivni ustavitvi vozila zaradi nadzora cestnega prometa. Tudi pri slednjem policist ugotavlja morebitne kršitve varnosti cestnega prometa ali drugih predpisov. Enako bi policist ravnal ob morebitnem napačnem zadetku (teh sicer po zagotovilih proizvajalcev ne bi smelo biti).

V konkretnem primeru gre za avtomatizirani vpogled v določene (in ne vse) policijske evidence, do katerih smejo policisti že sedaj dostopati zaradi opravljanja policijskih nalog. Zadetek v konkretnem primeru pomeni za policista le ugotovitev vseh dejstev in okoliščin, ki so povezane z razlogom zadetka, nikakor pa niso samostojna podlaga za izvedbo represivnega ukrepa zoper osebo.

Poudarjamo, da hramba podatkov o preverjenih vozilih in njihova morebitna nadaljnja obdelava nista predvideni (predvideno je njihovo takojšnje brisanje), zato tudi ni predvidena nova evidenca, ki bi navedeno urejala.

Glede na navedeno gre pri avtomatizirani obdelavi registrskih tablic za poseg v človekove pravice posameznikov ampak zgolj tistih posameznikov, ki vozijo vozilo, ki ni registrirano ali za katero je potekla veljavnost prometnega dovoljenja, nimajo veljavnega voznškega dovoljenja, vozijo vozilo, ki je ukradeno ali so na njem nameščene ukradene registrske tablice ali je za njih razpisano iskanje. Zakonsko podlago za ukrepanje policistov v tovrstnih primerih imajo policisti v zgoraj navedenih določbah Zakona o motornih vozilih, Zakona o pravilih cestnega prometa, Zakona o kazenskem

postopku, Zakona o nalogah in pooblastilih policije, Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, Zakona o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije in drugih predpisih.

Za razliko od zadetkov, ki bodo zabeleženi v aplikaciji in bodo tako preverljivi, sistem na ostale lastnike motornih vozil policistov ne bo opozoril, zato tudi ni tveganja za neupravičeno obdelavo njihovih podatkov. Sistem bo ostala vozila sicer zaznal, ker pa ne bo zadetka, sploh ne bo zabeležke kdaj in kje je bilo vozilo preverjeno oziroma, da je bilo sploh preverjeno zato tudi ne bo mogoča obdelava teh podatkov.

V že navedenih primerih, ko bi vozilo osebe, zoper katero bi morali policisti na podlagi zakona izvesti določen ukrep (vožnja brez voznškega dovoljenja, razpis iskanja osebe) uporabljala druga oseba kot tudi v primeru morebitnega napačnega zadetka, pa bi policist, če ne bi ugotovil morebitnih kršitev, postopek zaključil. Izvedba postopka policista v takih primerih bi bila po obsegu primerljiva s posegom ob preventivni ustavitvi vozila zaradi nadzora cestnega prometa, o dopustnosti slednjega pa se je izreklo tudi že Ustavno sodišče (odločba, številka U-I-370/98-13, 18. 12. 202), ko je presojalo ustavnost določbe prvega odstavka 14. člena Zakona o varnosti cestnega prometa (sedanji 13. člen Zakona o pravilih cestnega prometa).

4. Test sorazmernosti

4.1 Test nujnosti

Na podlagi naslednjih argumentov menimo, da je uporaba avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic nujna za doseg ustavno dopustnega cilja.

V letu 2014 je policija obravnavala 6.271 kršitev povezanih z izpolnjevanjem pogojev za udeležbo vozil v prometu. Hkrati smo obravnavali 4.565 kršitev, ko vozniki niso izpolnjevali pogojev (brez voznškega dovoljenja) za vožnjo motornega vozila. Na podlagi Zakona o pravilih cestnega prometa so policisti v letu 2014 začasno zasegli 4.392 motornih vozil (večkratni kršitelji cestno prometnih predpisov) in hkrati obravnavali skoraj 5.300 kršitev za katere je kot stranska sankcija predpisana 18 kazenskih točk, kar pomeni, da sodišče takšnim kršiteljem lahko izreče ukrep prenehanja veljavnosti voznškega dovoljenja. Del omenjenih zelo nevarnih voznikov je kljub prepovedi vožnje še vedno udeleženi v prometu. Omenjeno ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da je policija kljub trenutno zelo omejenim možnostim za nadzor v letu 2014 obravnavala 321 voznikov, ki so v cestnem prometu vozili motorno vozilo v času, ko jim je bila izrečena sankcija prepoved vožnje motornega vozila ali jim je bilo začasno odvzeto voznško dovoljenje (19 takšnih voznikov je bilo udeleženi v prometnih nesrečah). Predpostavljamo lahko, da je število ugotovljenih kršitev na tem področju še vedno relativno majhno oziroma, da obstaja sorazmerno veliko sivo polje, ki bi se ob večjem nadzoru (z uporabo sistemov za avtomatsko prepoznavo registrskih tablic) lahko zmanjšalo.

V letu 2014 je bilo v Sloveniji odtujenih skupaj 1.194 motornih vozil, največ od teh je bilo osebnih avtomobilov in sicer 782. Prav tako je bilo v Sloveniji v letu 2014 ukradenih 3.875 registrskih tablic. Pri tem pa ni zanemarljivo dejstvo, da Slovenija, zaradi svoje geografske lege, pomeni povezavo med zahodnim in vzhodnim delom Evrope. Tako iz smeri zahoda proti vzhodu poteka pot, po kateri poteka mednarodno organizirana trgovina z ukradenimi vozili, hkrati pa po istih poteh slovenske kriminalne združbe »izvažajo« slovenska ukradena vozila. Kriminalne združbe za prevoz ukradenih vozil večinoma uporabljajo prav avtoceste, zato menimo, da bi pri nadzoru prometa lahko z uporabo omenjenih sistemov uspešneje odkrivali ukradena vozila. Slovenska policija je namreč samo na mejnih prehodih, ob poskusu prestopa meje na Hrvaško in ob izvajanju izravnalnih ukrepov (gre za ukrepe, ki se izvajajo v notranjosti države na podlagi Zakona o nadzoru državne meje), v letu 2014 odkrila 125 vozil, ki so bila ukradena v zahodno evropskih državah in v Sloveniji, kar je nedvomno pokazatelj, da transport ukradenih vozil poteka tudi preko Slovenije.

V letu 2014 je bilo samo pri izravnalnih ukrepih zaradi razlogov za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, zaseženih 41 osebnih avtomobilov in 11 tovornih vozil. Osebnih avtomobilov predstavljajo 63,1 % delež vseh zaseženih motornih vozil (število odkritih ukradenih vozil je sicer že nekaj let v upadu).

Pregled števila ukradenih vozil, odkritih s strani specializiranih enot za nadzor državne meje (SENDM) in policijskih postaj za izravnalne ukrepe (PPIU) je razviden iz spodnje preglednice:

Preglednica 1: Število zaseženih ukradenih vozil

	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Skupaj
SENDM	27	23	38	44	49	56	237
PPIU Koper	8	22	22	32	41	39	164
PPIU Maribor	11	14	20	33	26	51	155
PPIU Murska Sobota	7	15	9	16	13	31	91
PPIU Ljubljana	5	2	4	9	21	13	54
PPIU Nova Gorica	6	7	7	14	8	5	47
PPIU Kranj	1	4	3	8	3	5	24
PPIU Celje							0
Skupaj	65	87	103	156	161	200	772

Iz pregleda državljanstva voznikov odkritih ukradenih vozil je razvidno, da so le-ti, razen Ukrajine, večinoma državljani EU (Romunija, Slovenija, Italija, Poljska, Madžarska, Bolgarija). Navedeno dejstvo predstavlja večjo ranljivost notranjih schengenskih meja. Zmanjšanje te ranljivosti bi bilo mogoče z avtomatiziranim preverjanjem registrskih tablic.

Preglednica 2: Obravnavane osebe (ukradena vozila)

država	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Skupaj
Romunija	18	48	47	61	79	66	319
Slovenija	9	4	5	14	19	23	74
Ukrajina	4	4	8	11	5	6	38
Poljska	1	5	3	6	5	16	36
Italija	9	2	5	5	7	8	36
Madžarska	3	3	7	6		7	26
Bolgarija	1	2	3	8	4	7	25
Češka					1	9	10
Srbija	4	3	4	4	1		16
Slovaška				3		5	8
Moldavija		1	1	3	3	1	9
BiH		1		1	3	1	6
Hrvaška				4		3	7
Litva	2	2	5	4			13
Avstrija	1			3	1		5
Španija	1	1		1	1		4
Makedonija	2	1	1		1		5
Kosovo	1	1			1		3
Nizozemska			1			1	2
Vel. Britanija					1	1	2
Nemčija					1	1	2
Libija		1					1

država	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Skupaj
Pakistan						1	1
Gana		1					1
Argentina					1		1
Francija	2	1					3
Belorusija					1		1
Rusija					1		1
Albanija				1			1
Turčija				1			1
Latvija			1				1
Tunizija			1				1
neznano	8		3	2	3	3	19
SKUPAJ	66	81	95	138	139	159	678

Država tatvine vozil, odkritih pri izvajanju izravnalnih ukrepov je v veliki večini primerov Italija. Ob upoštevanju dejstva, da so tovrstna ukradena vozila večinoma namenjena za Jugovzhodno Evropo lahko ugotovimo, da so ta vozila prepeljana čez notranjo schengensko mejo med Italijo in Slovenijo ter potujejo čez notranjost obeh držav. Italiji sledijo Španija, Slovenija, Nemčija, Madžarska in ostale države, navedene v spodnji preglednici.

Preglednica 3: Država tatvine vozil

država	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Skupaj
Italija	34	52	66	97	91	130	436
Španija	2	16	8	7	14	14	59
Slovenija	10	3	5	13	7	9	37
Nemčija	1	2	6	7	9	10	34
Madžarska	2	1	4	8	2		15
Češka		1		1	1	9	12
Romunija	1	1	5	5			11
Francija	3	1	7	2			10
Avstrija	4			5	2	3	10
Poljska	1	2			2	2	6
Bolgarija		1	1	2	1		5
Slovaška		1		1		2	4
Portugalska	1				1	3	4
Belgija		1		2	1		4
Švica	1		1		3		4
Srbija				2		1	3
Nizozemska	1	1				1	2
Hrvaška						2	2
Velika Britanija				1	1		2
Latvija	1				1		1
Estonija						1	1
BiH					1		1
Rusija					1		1

država	2014	2013	2012	2011	2010	2009	Skupaj
Švedska	1				1		1
Lichtenstein				1			1
Ukrajina				1			1
.. ni podatka	2			1	10	11	22
SKUPAJ	65	83	103	156	149	198	689

Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic v notranjosti države bi prispevalo tudi k učinkovitosti ugotavljanja iskanih oseb in predmetov, ki so razpisani v schengenskem informacijskem sistemu (SIS II). Kot je razvidno iz spodnjih preglednic so policisti v letu 2014 samo pri opravljanju nalog na področju varovanja državne meje (na meji sami in v notranjosti) s preverjanjem po evidencah odkrili 1233 zadetkov v SIS II. Iz tega lahko sklepamo, da na podlagi avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic lahko dobili še večje število zadetkov, tako v nacionalnih kot tudi v mednarodnih bazah podatkov, do katerih dostopa Policija.

1. Število zadetkov - SIS II									
	PPIU MS	SENDM	PPIU KP	PPIU LJ	PPIU NG	PPIU MB	PPIU CE	PPIU KR	Skupaj
PRIČE, OSEBE V KAZ. POSTOPKU (34. člen)	86	65	43	52	26	31	17	9	329
PRIKRITA EVIDENTIRANJE IN NAMENSKA KONTROLA (36. člen)	46	35	19	6	18	25	10	9	168
PREDMETI (38. člen)	37	38	56	22	24		3	4	184
ZAVRNITEV VSTOPA (24. člen)	36	13	22	34	30	16	8	17	176
VOZILA, PLOVILA...PRIKRITA ALI NAMENSKA KONTROLA (36. člen)	28	13	25	28	5	14	5	3	121
PRIJETJE (26. člen)	3	6	4	4	1	5	3	2	28
POGREŠANE OSEBE (32. člen)		11	2	1	1	2	9	2	28
SKUPAJ	236	181	171	147	105	93	55	46	1034
%	22,8%	17,5%	16,5%	14,2%	10,2%	9,0%	5,3%	4,4%	100,0%
2. Število zadetkov SIS II po členu 38 (predmeti)									
	PPIU KP	SENDM	PPIU MS	PPIU NG	PPIU LJ	PPIU MB	PPIU KR	PPIU CE	Skupaj
1. motorna vozila nad 50 cm ³	29	27	11	9	4		1		81
2. ukradeni, odtujeni, razveljavljeni izdani dokumenti	27		26	10	16	7		3	89
3. ukradena, odtujena potrdila o registraciji, reg. tablice		9		5	2		3		19
4. strelno orožje									0
5. ukradeni, odtujeni prazni dokumenti									0
6. priklopniki nad 750 kg, priklovice, izvenkrmni motorji,...		1				8			9
7. bankovci						1			1
8. ukradeni, odtujeni, razveljavljeni plačilna sredstva, vred. papir									0
SKUPAJ	56	37	37	24	22	16	4	3	199

4.2 Test primernosti in učinkovitosti

Ocenjujemo, da je uporaba konkretnega pooblastila primerna in učinkovita. Z avtomatiziranim preverjanjem registrskih tablic bi bilo delo policistov pri nadzoru prometa bolj učinkovito in racionalno, predvsem pa bi takšen način predstavljal dodatno možnost za kontrolo. Sistem bi bil zelo uporaben predvsem za delo na avtocestah, kjer policija ne more izvajati klasičnih nadzorov cestnega prometa.

Z uporabo navedenih tehničnih sredstev bi policisti lahko bolj ciljno izvajali nadzore vozil, manj pa bi bilo tako imenovane rutinske kontrole prometa pri kateri se ugotavlja morebitne kršitve cestnega prometa in druge kršitve javnega reda. V primerih, ko so na vozilih nameščene druge ali ukradene tablice, obstaja velika verjetnost, da policisti pri takšnih nadzorih odkrijejo določena kazniva dejanja (ukradena vozila, prevoz storilcev na oziroma s kraja kaznivega dejanja, beg storilcev po izvršenem kaznivem dejanju, prevoz ukradenih predmetov, ilegalne migracije, iskanje oseb, trgovina s prepovedano drogo...), zato bi bili takšni nadzori tudi veliko bolj celoviti.

4.3 Test sorazmernosti v ožjem smislu

Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic omogoča preverjanje večjega števila vozil, kljub vsemu pa bo dejanska izvedba postopkov osredotočena le na tista vozila, za katera bo sistem zaznal v naprej

določene zadetke, ki bodo povezani z ne izpolnjevanjem pogojev za udeležbo voznika ali vozila v cestnem prometu, podatkom, da je vozilo ukradeno ali da so na vozilu nameščene ukradene registrske tablice oziroma, da je za lastnikom vozila ali osebo, za katero je znano, da uporablja takšno vozilo, razpisano iskanje. Pri naboru podatkov smo se namenoma omejili le na najnujnejše ukrepe, ki so pomembni za splošno varnost ljudi in premoženja (hramba podatkov o ostalih vozilih ni predvidena, saj je predvideno takojšnje brisanje podatkov).

Slovenija se je tako na evropskem, kot na nacionalnem nivoju zavezala, da do leta 2023 prepolovi število mrtvih in hudo telesno poškodovanih. Glede na trenutne statistične podatke ocenjujemo, da smo prišli do točke, ko poleg zagotavljanja dodatnih kadrov in uvajanja novih tehnologij za nadzor prometa, ne bomo mogli pričakovati, da se bo prometna varnost še izboljševala. Z uporabo sistemov za avtomatizirano prepoznavo registrskih tablic bi lahko zagotovili, da bi v prometu prepoznali večje število voznikov in vozil, ki zaradi varnosti ostalih udeležencev bi smeli biti udeleženi v prometu, omenjeni ukrep pa bi imel zagotovo pozitivne vplive na prometno varnost, hkrati pa bi nudil pomoč pri odkrivanju posameznih področij domače in čezmejne kriminalitete. V tem primeru bi javni interes presegal vplive na zasebnost, zato menimo, da bi bila uporaba upravičena in hkrati pozitivno sprejeta v širši javnosti. Uporaba navedenega sistema ima vpliv na zasebnost ampak zgolj tistih posameznikov, ki vozijo motorno vozilo, ki ne izpolnjuje pogojev za vožnjo ali sami ne izpolnjujejo pogojev za vožnjo motornega vozila, vozijo ukradeno vozilo oziroma vozilo z ukradenimi registrskimi tablicami ali pa je za njimi razpisano iskanje. Prav tako pa je pomembno, da bi se z uporabo navedenega sistema zmanjšalo naključno ustavljanje voznikov v cestnem prometu (t.i. rutinska kontrola cestnega prometa) in s tem poseg v človekove pravice tistih, ki se ravna v skladu s predpisi.

4. Zaključek

Avtomatsko preverjanje registrskih tablic uporabljajo številne države članice Evropske unije in v vseh državah so se sistemi izkazali kot zelo pozitivni, tako na področju prometne varnosti, kot tudi na področju odkrivanja in preiskovanja kriminalitete. Avtomatsko preverjanje registrskih tablic bi zagotavljalo zelo usmerjeno nadzorovanje prometa, ki bi predvsem na avtocestah predstavljalo ustrezno orodje za predselekcijo vozil, ki bi bila podvržena kontroli. Na ta način bi bili podrobnejšim kontrolam v večji meri podvrženi predvsem vozniki, ki bi jih sistem prepoznal kot potencialne kršitelje, medtem, ko bi policija ostale voznike nadzirala v manjši meri, takšen pristop pa bi imel pozitivne vplive na večino voznikov.

Z omenjeni sistemi bi hkrati lahko okrepili odkrivanje kaznivih dejanj čezmejne kriminalitete, predvsem ukradenih vozil. Tveganje povezano z uporabo tega pooblastila je majhno, saj ga je mogoče odpraviti z varno povezavo (ki jo je mogoče preveriti) med sistemom avtomatskega preverjanja registrskih tablic in določenih podatkov v nacionalnih in mednarodnih bazah podatkov, do katerih dostopajo policisti.